

Ons bin zuunig

Het gebruik van de oblieke subjectconstructie in een Zeeuws dialect

Heleen Capelle (3898830)
Bachelorscriptie
Nederlandse taal en cultuur
Universiteit Utrecht

Cursuscode: NE3VD11017
Studiepunten: 7.5 ECTS
Docenten: dr. Marjo van Koppen &
dr. Eefje Boef

Studiejaar 2014/2015, blok 4
Inleverdatum: 26 juni 2015

Aantal woorden: 7.941

Inhoudsopgave

Introductie	3
1. Theoretisch kader.....	4
2. Vraagstelling.....	8
3. Methode.....	9
4. Resultaten	14
5. Discussie en interpretatie.....	22
6. Conclusies.....	27
7. Bibliografie	29
8. Bijlagen.....	30

Introductie

Deze bachelorscriptie beschrijft een onderzoek naar oblieke subjecten in het dialect dat gesproken wordt in de dorpen Oosterland en Bruinisse op het Zeeuwse eiland Schouwen-Duiveland. Dit onderzoek is uitgevoerd in mei en juni 2015. De keuze voor dit onderwerp komt voort uit de observatie dat in dit dialect in sommige gevallen een niet-nominatieve vorm gebruikt wordt als onderwerp van de zin. In voorbeeldzin 1 wordt bijvoorbeeld een vierde naamval (hem) gebruikt in de plaats van de nominatief (hij).

(1)	Hem	komt	morgen	langs	(Zeeuws)
	Hij-ACC	komt	morgen	langs	

Voordat ik aan het daadwerkelijke onderzoek begon, heb ik het verschijnsel obliek subject nader onderzocht door middel van een leeslijst met relevante literatuur, en heb ik verdere observaties gedaan bij meerdere dialectsprekers.

Deze scriptie begint met een theoretisch kader om de plaats van dit onderzoek in het wetenschappelijk veld duidelijk te maken. Vervolgens volgt een beschrijving van het uitgevoerde onderzoek. Daarna geef ik een rapportage van de resultaten van het onderzoek, mijn interpretatie van die resultaten, en een samenvattende conclusie waarin ik terugkoppel naar het theoretisch kader. De voor het onderzoek gebruikte vragenlijst is als bijlage toegevoegd, evenals de gegevens van de informanten.

1. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk beschrijft de reeds verschenen relevante literatuur en plaatst het onderwerp van dit onderzoek in het wetenschappelijke veld.

1.1 Zeeuws

Een belangrijk onderzoek in het taalkundige veld is het onderzoek voor de Syntactische Atlas van de Nederlandse Dialecten (SAND), uitgekomen in 2005 en 2006 (Barbiers et al., 2005, 2006). Voor de SAND is onderzoek gedaan naar 267 Nederlandse en Vlaamse dialecten. Dit onderzoek dient een drievoudig doel: het is van cultuurhistorisch belang, aangezien bepaalde taalvariatie steeds meer verdwijnt; het vormt samen met eerder gedaan fonologisch onderzoek (FAND) en morfologisch onderzoek (MAND) een compleet overzicht van de verschillende aspecten van de Nederlandse dialecten; en het biedt assistentie bij syntactisch onderzoek (Meertens Instituut, 2007).

De SAND brengt data in kaart op een aantal domeinen: linkerperiferie en rechterperiferie van de zin, negatie en quantificatie, en het pronominale systeem. De kaarten die deze atlas bevat, worden vaak gebruikt als bron voor verder taalkundig onderzoek en analyse. Zo heeft (De Vogelaer, 2006) ze bijvoorbeeld gebruikt voor zijn dissertatie.

Een belangrijk verschijnsel in het Zeeuws dat uit de SAND ook naar voren is gekomen, is dat in sommige gevallen de oblieke vorm van een pronomem gebruikt kan worden in de grammaticale functie van subject. Dit is mogelijk bij de derde persoon enkelvoud en de eerste persoon meervoud (De Vogelaer, 2006). Dit verschijnsel wordt duidelijk aan de hand van de voorbeeldzinnen (2) en (3). Deze voorbeelden zijn gehoord in observaties van het dialect, uitgevoerd voorafgaand aan dit onderzoek.

(2)	'Haar	zei	dat	ze	je	geroepen	had.'	(Zeeuws)
	'Zij-ACC	zei	dat	ze	je	geroepen	had.'	
(3)	'Hem	denkt	wel	dat	hij	komt.'	(Zeeuws)	
	'Hij-ACC	denkt	wel	dat	hij	komt.'		

Zowel in voorbeeldzin (2) als in voorbeeldzin (3) wordt de oblieke vorm van een pronomem gebruikt in de grammaticale functie van subject. Het subject van voorbeeldzin (2) is 'haar' en het subject van voorbeeldzin (3) 'hem'. Beide pronomina hebben de vorm van een accusatief terwijl men een nominatief zou verwachten, zoals in de Nederlandse vertaling, waar wel een nominatief als subject staat. Uit latere observaties kwam naar voren dat het hier gaat om een optionaliteit, gezien het feit dat zinnen (4) en (5) ook voorkwamen.

(4) 'Zij zei dat ze je geroepen had.' (Zeeuws)

'Zij-NOM zei dat ze je geroepen had.'

(5) 'Hij denkt wel dat hij komt.' (Zeeuws)

'Hij-NOM denkt wel dat hij komt.'

1.2 *Oblieke subjecten*

Het verschijnsel obliek subject komt ook voor in andere talen, bijvoorbeeld het IJslands. Er is binnen deze taal onderzoek gedaan naar de oorzaak van het obliek subject. De vraag is hoe het kan dat een naamval die hoort bij het object eindigt bij dat wat eruit ziet als het subject. Er zijn twee hypothesen. Sommige onderzoekers zeggen dat oblieke subjecten onderliggend geen subjecten maar objecten zijn en daarom ook de naamval van het object krijgen. Een voorbeeld hiervan uit het Standaardnederlands is voorbeeldzin (6).

(6) Hun wordt verzocht te stoppen

Het woord "hun" ziet eruit als het subject van de zin, maar krijgt toch de oblieke naamval omdat het onderliggend een indirect object is.

Andere onderzoekers zijn van mening dat oblieke subjecten echte subjecten zijn die om nog onbekende redenen de naamval van een object krijgen (Barddal & Eythorsson, 2007). In de volgende subparagrafen zullen beide visies besproken worden. De oblieke subjectconstructie komt onder andere in het IJslands voor, maar ook in andere Germaanse talen en dialecten

1.2.1. *Oblieke subjecten zijn onderliggend objecten*

Voorbeeldzin (7) laat zien hoe een obliek subject in het IJslands eruit ziet: het argument dat het subject lijkt te zijn krijgt geen nominatieve naamval, maar een datief.

(7) Mér er illt. (IJslands)

mij-DAT is ziek

"Ik voel me ziek"

(Barddal & Eythorsson, 2007) bespreken verschillende analyses voor het IJslands waarbij de aanname is dat het oblieke subject onderliggend een object is.

De eerste mogelijkheid is dat het datieve deel van een nominatief-datief constructie naar voren is verplaatst maar wel een datief is gebleven. Een nominatief-datief constructie is een

constructie die bestaat uit een werkwoord, een nominatief en een datief. Wanneer de datief door topicalisatie vaak naar voren wordt verplaatst, kan hij op een gegeven moment vooraan in de zin blijven staan, zonder echter van naamval te veranderen. Dat zou er dan uit zien als in voorbeeldzin (8). Tussen stap a. en stap b. vindt topicalisatie van de datief plaats.

- (8) a. [NOM] [V] [DAT]
 b. [DAT] [NOM] [V]

Een probleem van deze hypothese is dat hij veronderstelt dat er dan ergens in de zin ook nog een nominatief moet zijn, en onderzoekers hebben kunnen aantonen dat er in sommige IJslandse voorbeeldzinnen met obliëk subject geen nominatief meer te vinden is.

De tweede mogelijkheid is dat de betreffende taal een null subjecttaal is. Aangezien null subjecttalen geen subject bevatten, heeft in deze hypothese het object de plaats van het ontbrekende subject ingenomen, zonder zijn objectvorm te verliezen. Deze hypothese legt echter niet uit hoe het kan dat deze oblieke subjecten het gedrag van een subject vertonen en niet dat van een object. Ook tonen (Barddal & Eythorsson, 2007) met het Duits aan dat deze hypothese niet houdbaar is. Of een zin als voorbeeldzin (9) een null subject bevat, kan namelijk gecontroleerd worden door er een infinitiefzin van te maken. Als er inderdaad sprake is van een null subject, zou ook een infinitiefzin een niet-uitgedrukt element *pro* moeten bevatten. En als het oblieke subject onderliggend het object van de zin zou zijn, zou het ook een verplicht onderdeel zijn en uitgedrukt moeten worden in de infinitiefzin. Het feit dat zin (10) ongrammaticaal is, bewijst daarom het tegendeel van deze hypothese.

- (9) Mir ist übel (Duits)
 Mij-DAT is ziek
 "Ik voel me ziek."

- (10) *Es ist nicht gut, ___ mir übel zu sein. (Duits)
 Het is niet goed PRO-NOM mij-DAT ziek te zijn
 Bedoelde betekenis: "Het is niet goed om zich ziek te voelen."

De derde mogelijkheid is dat het oblieke subject eerst een datief object was, maar door een semantische verschuiving van het werkwoord een subject is geworden. (Barddal & Eythorsson, 2007) gebruiken hier als voorbeeld het Engelse werkwoord "like" (leuk vinden). Waar "like" eerst een adjectief was met een object in de datief, is het door de eeuwen heen door semantische verschuiving een werkwoord geworden met een subject en een object. Het object van de eerste betekenis is in het proces verschoven naar het subject van het werkwoord. Voorbeeldzin (11) geeft de betekenisverschuiving van "like" aan. (Barddal & Eythorsson, 2007)

- (11) a. X is like Y
 b. X is pleasing to Y
 c. Y likes X

Deze hypothese verklaart echter niet wat er dan gebeurd is als het oblieke subject niet de vorm van een datief heeft, maar van een accusatief. Bovendien geldt niet voor iedere constructie met een obliek subject dat er een semantische verschuiving heeft plaatsgevonden.

De vierde mogelijkheid is de vrije datiefconstructie. Deze constructie geeft de datief de vrijheid voor te komen op iedere plaats waar in een zin een profiteur aan te wijzen valt. Met behulp van voorbeeldzinnen (12a) en (12b) geven (Barddal & Eythorsson, 2007) aan hoe deze constructie eruitziet in het Duits.

(12) a. Das ist eine grosse Freude (Duits)
 Dat is een grote vreugde
 "Dat is een groot genoegen."

b. Das ist mir eine grosse Freude. (Duits)
 Dat is mij-DAT een grote vreugde
 "Dat is mij een groot genoegen."

Het probleem met deze hypothese is echter dat het weer niet laat zien hoe het zit met oblieke subjecten in de vorm van een accusatief.

1.2.2. Oblieke subjecten zijn altijd al subjecten geweest

Als men aan wil tonen dat oblieke subjecten onderliggend objecten zijn, komt men dus verschillende problemen tegen. Een oplossing hiervoor is om oblieke subjecten niet te beschouwen als onderliggend objecten, maar aan te nemen dat het altijd al subjecten zijn geweest. Dit beargumenteren (Zaenen, Maling, & Thrainsson, 1985). Om deze hypothese te bewijzen, onderzoeken ze of de oblieke subjecten zich daadwerkelijk in alle gevallen als subject gedragen. Zij onderzoeken hiervoor de volgende kenmerken van het IJslands, kenmerken die niet voor objecten gelden maar wel voor subjecten:

- In het IJslands kunnen alleen subjecten *raising* vertonen, oblieke subjecten kunnen dit ook.
- Alleen grammaticale subjecten mogen het antecedent van reflexieve voornaamwoorden zijn in het IJslands, en oblieke subjecten mogen dit ook.
- Als er topicalisatie plaatsvindt, komt het subject in het IJslands direct na het finiete werkwoord. Dit is ook het geval bij oblieke subjecten.
- In het IJslands mag topicalisatie in ingebedde zinnen alleen voorkomen onder bepaalde voorwaarden (het mag bijvoorbeeld geen vraagzin zijn). Dezelfde restricties gelden voor

oblieke subjecten.

- Als een subject onbepaald is, kan het in het IJslands achter een andere component geplaatst worden. Dit kan alleen bij subjecten, en bij oblieke subjecten is het ook mogelijk.
- Subjecten mogen in het IJslands alleen weggelaten worden als de identiteit ervan duidelijk wordt aan de hand van de voorgaande zin. Ook oblieke subjecten mogen in dat geval weggelaten worden.
- Wanneer de ingebedde zin een argument deelt met de hoofdzin, kan een niet-finiete vorm van het werkwoord gebruikt worden volgens de IJslandse syntactische regels. Dit kan alleen bij subjecten, en ook bij oblieke subjecten.

Uiteindelijk laten (Zaenen, Maling, & Thrainsson, 1985) nog zien dat bovenstaande tests ook uitgevoerd kunnen worden wanneer het om passieve zinnen gaat. Hiermee tonen ze aan dat de oblieke subjectconstructie niet immuun is voor passivatie. De onderzoekers concluderen aan de hand van deze tests dat de oblieke subjecten altijd al subjecten geweest zijn, en niet onderliggend objecten zijn.

De vraag die uit deze onderzoeken naar voren komt, is hoe het gebruik van het oblieke subject in het Zeeuws geanalyseerd kan worden. Het onderzoek dat voor deze scriptie is gedaan, gaat dan ook dieper op die vraag in.

2. Vraagstelling

Deze bachelorscriptie houdt zich bezig met de oblieke subjecten in het Zeeuws. Het onderzoek is tweeledig. Aan de ene kant onderzoekt het of dit verschijnsel werkelijk gebruikt wordt door de dialectsprekers, aan de andere kant hoe dit verschijnsel geanalyseerd dient te worden. De vraagstelling luidt daarom als volgt:

In hoeverre en in welke gevallen kan in het Zeeuws gebruik gemaakt worden van oblieke naamvallen in de subjectpositie en hoe kunnen we oblieke subjecten in dit dialect analyseren?

Hier staat 'het Zeeuws', maar zoals eerder benoemd kan daar door vrij grote interne variatie eigenlijk niet van gesproken worden. Hoewel ik verwacht dat dit verschijnsel ook in andere delen van de provincie terug zal komen, leg ik de focus op het dialect dat gesproken wordt in de dorpen Oosterland en Bruinisse, op het eiland Schouwen Duiveland.

3. Methode

Om het eerste deel van bovenstaande onderzoeksvraag te beantwoorden, heb ik vier dialectsprekers geïnterviewd over het dialect dat zij spreken. Ik heb op basis van de argumenten die in de literatuur worden gegeven voor de analyse van oblieke subjecten in andere talen een vragenlijst ontworpen om de Zeeuwse data verder te onderzoeken (zie de tweede bijlage van deze scriptie). Verder heb ik een aantal vragen gesteld om de precieze aard van de constructie beter te onderzoeken, zoals in welke zinstypen het oblieke subject voorkomt, met welke persoon/getalcombinaties het voorkomt etc. De vragenlijst was onderverdeeld in categorieën, die in dit hoofdstuk nader uitgelegd zullen worden.

In een van de volgende hoofdstukken zal ik de resultaten van deze vragenlijst uitwerken en bespreken om het tweede deel van de vraag te beantwoorden. Wat betreft de interviews zijn er een aantal belangrijke aandachtspunten naar voren gekomen uit het onderzoek dat leidde tot de totstandkoming van de SAND (Cornips & Poletto, 2005). Die zal ik hieronder kort bespreken.

3.1 Informanten

Bij het vragen en selecteren van de informanten, is rekening gehouden met dezelfde voorwaarden als bij het onderzoek dat leidde tot de SAND. De ideale informant voldoet aan een aantal criteria:

- hij/zij is moedertaalspreker van het lokale dialect
- hij/zij en zijn/haar beide ouders zijn geboren in Oosterland of Bruinisse en hebben daar tot de volwassenheid gewoond.
- hij/zij heeft de omgeving niet voor meer dan zeven jaar verlaten
- hij/zij spreekt het dialect in meerdere functionele domeinen
- hij/zij is middelhoog tot laag opgeleid
- hij/zij is tussen de vijfenvijftig en zeventig jaar oud

Wanneer alle informanten aan deze kenmerken voldoen, worden zoveel mogelijk variabelen uitgesloten (Cornips & Poletto, 2005).

De informanten die ik uiteindelijk heb geïnterviewd voor dit onderzoek, voldeden aan al deze kenmerken. De jongste informant was vijfenvijftig, de oudste zeventig jaar oud, en ze spraken alle vier zelden tot nooit Standaardnederlands. De meer specifieke persoonsgegevens van de informanten bevinden zich in de eerste bijlage van dit document.

3.2 Manier van interviews

Ik beschrijf hier een aantal punten waar ik bij het afnemen van de interviews op heb gelet. Ook deze aandachtspunten zijn gebaseerd op Cornips & Poletto (2005).

- Aangezien het Zeeuws geen schrijftaal kent, zijn de interviews mondeling afgenomen. Ook kon op die manier direct op de informant gereageerd worden indien nodig.
- Om te voorkomen dat de informanten zich aanpassen aan de standaardtaal, heb ik de interviews in het Zeeuws (dat ik zelf als moedertaal spreek) afgenomen. Zo voelt de informant ook geen schaamte bij het spreken van het dialect.
- Om ervoor te zorgen dat de informanten zich op hun gemak voelen, heb ik het interview vooraf laten gaan door een spontaan gesprek.
- Omdat ik zelf een dialectspreker ben, kon ik aanvoelen wanneer informanten een bepaald antwoord geven op andere basis dan syntactische onwelgevormdheid. Een voorbeeld hiervan is dat één van de informanten iedere zin met het woordje 'langs' erin, afkeurde. Daarom ben ik daarop door gaan vragen en kwam ik erachter dat zij vond dat ik het woordje 'langs' niet goed uitsprak, terwijl het mij daar in die zinnen niet om ging. Als ik daar niet op tijd achter was gekomen, was de data minder bruikbaar geweest.
- Ik heb de interviews afgenomen in koppels. Dit had verschillende voordelen. Naast het voor de hand liggende voordeel van planning en tijd, had het ook als voordeel dat de informanten met elkaar in discussie gingen over de vragen die ik hen stelde.
- Een nadeel van het afnemen van interviews is wat William Labov de Observer's Paradox heeft genoemd: *'the aim of linguistic research in the community must be to find out how people talk when they are not being systematically observed; yet we can only obtain this data by systematic observation'* (Labov, 1972, p. 209). Om dit zoveel mogelijk te voorkomen, is naast de officiële interviews ook geluisterd naar spontane gesprekken. In spontane spraak bleek echter veel minder relevante data voor te komen.

3.3 Vraagstelling

3.3.1 Techniek

Er zijn bepaalde factoren in het oog gehouden wat betreft de vraagstellingstechnieken van de interviews. Ik heb vooral gevraagd of een bepaalde uiting voorkomt in het dialect, en of de informant het zelf zou zeggen, en niet of een bepaalde uiting juist is of onjuist. Dit om te voorkomen dat een informant bij twijfel kiest voor de variant die het dichtst bij de standaardtaal ligt (Cornips & Poletto, 2005).

Verder had ik vooraf gekozen voor de techniek om de informant de zin een cijfer te geven op schaal van 1 tot 10. Dit bleek echter vrij lastig te zijn, aangezien de ene informant een zes hoger vindt

dan de andere informant. Ook bleek dat de informanten de vragen vaak alleen met een één of een tien konden beoordelen, en niet goed wisten wanneer het een zeven of een drie was. Daarom heb ik er na een paar vragen iets aan toegevoegd: niet alleen een cijfer, maar ook een motivatie van het antwoord. Dat is meer arbeidsintensief, maar leidt tevens tot zeer nuttige gesprekken tussen de informanten onderling, in de vorm van discussies over de te geven cijfers.

3.3.2. Vragen

De vragen van de vragenlijst waren onderverdeeld in categorieën, maar die categorieën werden wel door elkaar heen bevraagd.

De eerste categorie vroeg naar het pronominale systeem door vertaalvragen te stellen. Dit was vooral van belang voor de rest van het onderzoek, zodat ik in ieder geval alle vragen op de juiste manier zou kunnen stellen, zonder vertaalfouten te maken.

De tweede categorie bestond uit zinnen die absoluut niet kunnen om te testen of de informant nog oplet en wel serieus antwoord geeft .

De derde categorie vroeg naar werkwoorden die geen accusatief hebben en passieve werkwoorden, om te kunnen testen of het voorkomen van een obliek subject iets te maken heeft met de accusatief. De vraag hierbij is of het voorkomen van een obliek subject gerelateerd is aan het werkwoord. Als dat zo is, is de verwachting dat het oblieke subject slechter wordt wanneer het werkwoord geen accusatief heeft. Voorbeeldzinnen (13) en (14) zijn twee vragen uit de vragenlijst bij deze categorie.

(13) Haar stierf in dat jaar (Zeeuws)
Zij-ACC stierf in dat jaar

(14) Hem werd behandeld door de huisarts (Zeeuws)
Hij-ACC werd behandeld door de huisarts

De vierde categorie bestaat uit coördinatiezinnen. Voorbeeldzinnen (15) en (16) zijn vragen uit de vragenlijst bij deze categorie. De bedoeling van deze categorie vragen was erachter te komen of nominatief subject en obliek subject door elkaar gebruikt kunnen worden. Wanneer het oblieke subject daadwerkelijk in een andere categorie valt dan het nominatieve subject, is de verwachting dat in het geval van coördinatievragen beide argumenten hetzelfde moeten zijn: obliek of nominatief, maar niet beiden in één zinsdeel. In dat geval zou voorbeeldzin (15) wel als juist beoordeeld worden en voorbeeldzin (16) niet.

(15) Hem en haar zijn samen opgegroeid (Zeeuws)
Hij-ACC en zij-ACC zijn samen opgegroeid

- (16) Hij en haar hebben dezelfde vader (Zeeuws)
 Hij en zij-ACC hebben dezelfde vader

De vijfde categorie had als doel erachter te komen of het obliek subject iets te maken heeft met nadruk of contrast. De verwachting, gebaseerd op observaties van het dialect, was namelijk dat het oblieke subject vooral voor zou komen in gevallen van nadruk of contrast. Voorbeeldzin (17) is een vraag uit deze categorie van de vragenlijst.

- (17) Niet hem heeft dat cadeautje gekregen, maar hem (Zeeuws)
 Niet hij-ACC heeft dat cadeautje gekregen, maar hij-ACC

De zesde categorie onderzocht of oblieke subjecten links dislocatie kunnen ondergaan. Dit vanwege de verwachting dat het voorkomen van een obliek subject te maken heeft met nadruk of contrast. Wanneer een argument door coördinatie voorop wordt geplaatst, wordt er extra nadruk op gelegd. De verwachting was dus dat bij coördinatie het oblieke subject beter zou worden. Voorbeeldzin (18) is een voorbeeld van een vraag bij deze categorie.

- (18) Hem, morgen is hem aan de beurt (Zeeuws)
 Hij-ACC, morgen is hij-ACC aan de beurt

De zevende categorie onderzocht of het obliek subject een antwoord kan vormen op een vraag. Ook bij een antwoord op een vraag komt namelijk nadruk op het persoonlijk voornaamwoord. Wanneer het leggen van nadruk dus zorgt voor het gebruikelijker worden van het oblieke subject, moet het oblieke subject ook voor kunnen komen als antwoord op een vraag. Zinnen als voorbeeldzin (19) zouden dan goed gerekend worden.

- (19) Wie heeft dat gedaan? Hem! (Zeeuws)
 Wie heeft dat gedaan? Hij-ACC!

De achtste categorie had te maken met de verschillende woordvolgordes van het Nederlands. Het Nederlands gebruikt bijna altijd een SOV-volgorde (Subject – Object – Verb) voor bijzinnen, een SVO-volgorde voor hoofdzinnen en een VSO-volgorde voor vraagzinnen. De eerste zeven categorieën hebben vooral gevraagd naar de SVO-volgorde en niet naar de mogelijke SOV- of de VSO-volgordes. De vraag blijft dan echter of het oblieke subject beschikbaar is voor al die mogelijke woordvolgordes. De achtste categorie vroeg daarom naar ingebedde zinnen zoals in voorbeeldzin (20), met een SOV-volgorde.

- (20) Ik denk dat hem komt (Zeeuws)
Ik denk dat hij-ACC komt

De negende categorie onderzocht vanwege dezelfde reden of de oblieke subjectconstructie voor kan komen in vraagzinnen als voorbeeldzin (21), met een VSO-volgorde.

- (21) Kunnen ons dan komen? (Zeeuws)
Kunnen wij-ACC dan komen?

Ik heb ervoor gekozen om in deze vragenlijst alleen te vragen naar het oblieke subject in de derde persoon enkelvoud en de eerste persoon meervoud. Dit heeft als reden dat uit de observaties van het dialect naar voren is gekomen dat dit de enige personen zijn waar de oblieke subjectconstructie kan voorkomen. Dat komt ook naar voren in de dissertatie van (De Vogelaer, 2006).

Aan het eind van de vragenlijst heb ik doorgevraagd op antwoorden die de informanten hadden gegeven. Wanneer zij bijvoorbeeld bij een voorbeeldzin hadden aangegeven geen obliek subject te kunnen gebruiken en bij een vergelijkbare voorbeeldzin wel, vroeg ik hen wat het verschil is tussen beide zinnen. Dit bleek ook goed te werken, aangezien ze daardoor echt gingen nadenken over het verschil tussen obliek subject en 'gewoon' subject, waarmee ze mij ongemerkt van zeer nuttige informatie voorzagen.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de uit het onderzoek naar voren gekomen resultaten gerapporteerd worden. De resultaten zullen in dit hoofdstuk enkel per categorie worden weergegeven, de interpretatie ervan komt in een volgend hoofdstuk.

4.1 Pronominale systeem

In deze categorie was de vraagstelling afwijkend van de andere categorieën, hier werden vertaalvragen gesteld. Alle informanten gaven hier dezelfde antwoorden, waaruit het volgende pronominale systeem naar voren komt:

	1 ^e naamval	3 ^e naamval	4 ^e naamval
1SG	ik	mien	mien
2SG	jie	joe	joe
3SG M	ie	um	um
3SG F	zie	ur	ur
1PL	wilder / me(n)	ons	ons
2PL	julder	julder	julder
3PL	ze	ulder	ulder

Tabel 1: het pronominale systeem van het Zeeuws

4.2 Bewust foutieve vragen

Deze categorie bestond uit een aantal testzinnen die zonder twijfel niet voor kunnen komen in het dialect. Alle informanten gaven dat ook direct aan, wat de indruk geeft dat zij op bleven letten.

4.3 Oblike subjecten en de accusatief

De testzinnen onder deze categorie bestonden uit werkwoorden zonder accusatief (sterven), werkwoorden met accusatief (horen), passieve werkwoorden (behandeld worden) en actieve werkwoorden (stoppen). Voorbeelden van vragen uit deze categorie zijn voorbeeldzinnen (22) en (23).

(22) Haar stierf in dat jaar.

(23) Hem werd behandeld door de huisarts.

Hier waren de informanten niet unaniem. Er zijn onder de antwoorden twee standpunten te onderscheiden: standpunt 1 en standpunt 2 in onderstaande tabel. Beide standpunten werden ondersteund door twee informanten.

		Standpunt 1	Standpunt 2
Onaccusatief	<i>3SG M</i>	<i>Hem</i> klinkt goed, maar informant zou <i>hij</i> gebruiken	Alleen <i>hij</i>
	<i>3SG F</i>	<i>Haar</i> klinkt goed, maar informant zou <i>zij</i> gebruiken	Alleen <i>zij</i>
	<i>1PL</i>	<i>Ons</i> en <i>wilder</i> allebei even gebruikelijk	Idem
Accusatief	<i>3SG M</i>	<i>Hem</i> klinkt goed, maar informant zou <i>hij</i> gebruiken	Alleen <i>hij</i>
	<i>3SG F</i>	<i>Haar</i> klinkt goed, maar informant zou <i>zij</i> gebruiken	Alleen <i>zij</i>
	<i>1PL</i>	<i>Ons</i> en <i>wilder</i> beiden even gebruikelijk	Idem
Passief	<i>3SG M</i>	<i>Hem</i> klinkt goed, maar informant zou <i>hij</i> gebruiken	Alleen <i>hij</i>
	<i>3SG F</i>	<i>Haar</i> klinkt goed, maar informant zou <i>zij</i> gebruiken	Alleen <i>zij</i>
	<i>1PL</i>	<i>Ons</i> en <i>wilder</i> beiden even gebruikelijk	Idem
Actief	<i>3SG M</i>	<i>Hem</i> klinkt goed, maar informant zou <i>hij</i> gebruiken	Alleen <i>hij</i>
	<i>3SG F</i>	<i>Haar</i> klinkt goed, maar informant zou <i>zij</i> gebruiken	Alleen <i>zij</i>
	<i>1PL</i>	<i>Ons</i> en <i>wilder</i> beiden even gebruikelijk	Zowel <i>ons</i> als <i>wilder</i> als <i>me(n)</i> mogelijk

Tabel 2: de resultaten van categorie 3 (accusatieven en onaccusatieven) per standpunt

Aan het eind van het interview heb ik doorggevraagd naar het verschil tussen ‘hem’ en ‘hij’ en tussen ‘haar’ en ‘zij’. Een van de informanten legde het als volgt uit: “Hem’, dat zeg je als je naar iemand wijst. Anders zou ik ‘hij’ zeggen.’ Hetzelfde gold volgens twee van de informanten voor het verschil tussen ‘zij’ en ‘haar’. Uit een gesprek hierover bleek echter dat ‘hem’ voor de informanten gebruikelijker was dan ‘haar’.

4.4 Coördinatievragen

De vierde categorie bevat coördinatiezinnen om na te gaan of obliek subject en nominatief subject door elkaar te gebruiken zijn. De categorie bestaat uit zinnen zoals voorbeeldzin (24).

(24) Hem en haar zijn samen opgegroeid

Over deze categorie waren de informanten redelijk unaniem, met één kleine uitzondering die onder de tabel genoemd zal worden. Hier bleek het geven van cijfers makkelijker voor de informanten, dus heb ik die in de rapportage wel aangehouden.

Testzin	Gebruikelijkheid (op schaal van 1 t/m 10)
Hij en zij	10
Hem en haar	10
Hem en zij	1
Hij en haar	1
Marie en hem	10
Jan en haar	10
Zij en ons	10
Zij en wij	10
Ons en jullie	10
Wij en jullie	10

Tabel 3: de resultaten van categorie 4 (coördinatiezinnen)

De enige variatie tussen de informanten bestond daaruit dat één van de vier geïnterviewden bij het voorbeeld met 'zij en ons' eerder 'wij' zou zeggen dan 'ons'. De anderen waren dat niet met hem eens. De betreffende informant gaf echter meerdere keren antwoorden die berustten op een oudere of zelf bedachte vorm van het dialect en die niet overeenkwamen met zijn eigen taalgebruik. In zijn spontane spraak gebruikte hij namelijk wel 'ons' als subject.

4.5 Contrast en nadruk

Categorie 5 had als doel erachter te komen of de oblieke subjectconstructie vooral voorkomt bij contrast en nadruk, zoals één van de hypotheses stelt. Ook hierover bleken de informanten niet unaniem. Onderstaande tabel geeft de resultaten weer, en onderscheidt de twee verschillende standpunten. De verdeling over de standpunten was wederom gelijk. De cijfers die de informanten gaven staan tussen haakjes achter iedere beoordeling. In de eerste kolom worden verschillende categorieën beschreven: zinnen met nadruk (voorbeeldzin (25)), zonder nadruk (voorbeeldzin (26)) en zinnen met "zelfs" (voorbeeldzin (27)).

- (25) Niet hem heeft dat cadeautje gekregen, maar hem
- (26) Zij hadden vroeger geen hond, maar ons wel
- (27) Zelfs haar heeft dat wel eens gedaan

		Standpunt 1	Standpunt 2
Met nadruk	<i>hem – hem</i>	Ongebruikelijk (3)	Onmogelijk (1)
	<i>hij – hij</i>	Ongebruikelijk (3)	Onmogelijk (1)
	<i>hem – hij</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>hij – hem</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>haar – haar</i>	Ongebruikelijk (3)	Onmogelijk (1)
	<i>zij – zij</i>	Ongebruikelijk (3)	Gebruikelijk (10)
	<i>haar – zij</i>	Mogelijk (8)	Gebruikelijk (10)
	<i>zij – haar</i>	Gebruikelijk (10)	Ongebruikelijk (3)
	<i>haar – hem</i>	Ongebruikelijk (3)	Gebruikelijk (10)
	<i>zij – hij</i>	Ongebruikelijk (3)	Gebruikelijk (10)
	<i>haar – hij</i>	Ongebruikelijk (3)	Gebruikelijk (10)
	<i>zij – hem</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>jullie – ons</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>jullie – wij</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>ons – jullie</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>wij – jullie</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
Zonder nadruk	<i>hem – hem</i>	Ongebruikelijk (3)	Ongebruikelijk (3)
	<i>hij – hij</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>haar – haar</i>	Ongebruikelijk (3)	Ongebruikelijk (3)
	<i>zij – zij</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>zij – ons</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>zij – wij</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>jullie – wij</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>jullie – ons</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>wij – jullie</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>ons – jullie</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
Met ‘zelfs’	<i>zelfs hij</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>zelfs hem</i>	Gebruikelijk (10)	Ongebruikelijk (3)
	<i>zelfs zij</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>zelfs haar</i>	Gebruikelijk (10)	Ongebruikelijk (3)
	<i>zelfs wij</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)
	<i>zelfs ons</i>	Gebruikelijk (10)	Gebruikelijk (10)

Tabel 4: de resultaten van categorie 5 (nadruk en contrast)

Vanwege het verschil in antwoorden is bij deze categorie doorgevraagd. De informanten gingen hierover in gesprek en aan de hand van dat gesprek dienen nog een aantal resultaten gerapporteerd te worden. De informanten waren het er unaniem over eens dat in een zin als 'niet hij heeft dat cadeautje gekregen, maar hij' beide persoonlijk voornaamwoorden niet hetzelfde moesten zijn. Op de vraag welke van de twee dan 'hem' moest worden, kwamen verschillende antwoorden. Bij het uitspreken van die antwoorden werd echter wel duidelijk dat het persoonlijk voornaamwoord waarop de informant de meeste nadruk legde, 'hem' werd, en het andere persoonlijk voornaamwoord in de zin 'hij.'

Verder werd nog duidelijk dat het verschil tussen 'hem' en 'hij' in deze categorie gemakkelijker uit te leggen is dan het verschil tussen 'haar' en 'zij'. Na een aantal vragen van mijn kant bleek het verschil tussen 'zij' en 'haar' wel overeen te komen met het verschil tussen 'hij' en 'hem', maar het was voor de informanten minder duidelijk aanwijsbaar. Over het verschil tussen 'ons' en 'wij' bleek weinig discussie te bestaan: dat kan bijna altijd allebei.

4.6 Linksdislocatie

De vragen uit de zesde categorie zochten het antwoord op de vraag of oblieke subjecten links dislocatie kunnen ondergaan, hetgeen nadruk veroorzaakt. Voorbeeldzin (28) is een vraag uit de vragenlijst bij deze categorie.

(28) Hem, morgen is hem aan de beurt

Over deze categorie waren de informanten opvallend unaniem. Alle informanten vonden alle testzinnen gebruikelijk. Er werd slechts één opmerking geplaatst door twee van de informanten, die zeiden dat 'hem' in dit geval vooral voorkomt als je echt nadruk wilt leggen op iets.

Na doorvragen bleek dat de informanten deze categorie zinnen niet goed begrepen. Ze vonden de constructie op zichzelf al lastig en zouden die nooit gebruiken, dus ze konden moeilijk bij zichzelf nagaan of er nog verschil zat tussen het gebruik van de verschillende persoonlijk voornaamwoorden. Ook nadat ik aan het eind van het interview uitgelegd had hoe deze zinnen in elkaar zaten, bleef het nog onduidelijk voor de meesten van hen. Ze waren unaniem over het nooit gebruiken van deze constructie.

4.7 Antwoord op een vraag

Het doel van de zevende categorie is uit te zoeken of oblieke subjecten ook antwoorden kunnen vormen op vragen, zoals in voorbeeldzin (29).

(29) Wie heeft dat gedaan? Hem!

Ook over deze categorie bleken de informanten unaniem: alle testzinnen vonden zij gebruikelijk. Het enige verschil was dat dezelfde persoon als benoemd in paragraaf 4.4 weer noemde dat hij eerder 'wij' zou zeggen dan 'ons', maar de anderen waren dat niet met hem eens.

Aan het eind van het interview heb ik ook op deze categorie doorgevraagd. Ik stelde de vraag wat precies het verschil was tussen 'hem' of 'haar' en 'hij' of 'zij'. De meeste informanten waren het na een korte discussie met elkaar eens dat het te maken had met nadruk. Eén van de informanten legde het als volgt uit: 'Dat ligt eraan waar iemand staat. Als ik het heb over iemand die in de buurt is en ik wijs naar hem, dan zeg ik 'hem'. Als het iemand is die er niet bij is, dan zou ik 'hij' zeggen.' De andere informanten waren het met haar eens. Ook het verschil tussen 'haar' en 'zij' gaf ze op die manier aan.

4.8 Ingebedde zinnen

De testzinnen uit de achtste categorie waren allemaal ingebedde zinnen. Het doel van deze testzinnen was te onderzoeken of woordvolgorde invloed heeft op het al dan niet voorkomen van de oblieke subjectconstructie. Ook hierover waren de informanten unaniem. De antwoorden die zij gaven, zijn weergegeven in onderstaande tabel. Voor deze categorie vonden de informanten het lastig om rapportcijfers te geven, zij verbeterden mij als ik het volgens hen verkeerd zei. Daarom heb ik in de tweede kolom tussen haakjes hun eventuele verbetering weergegeven.

Testzin	Gebruikelijkheid
Ik denk dat hij komt	Ongebruikelijk (t'n)
Ik denk dat hem komt	Ongebruikelijk (t'n)
Ik denk dat zij komt	Gebruikelijk
Ik denk dat haar komt	Ongebruikelijk (zij)
Ik denk dat wij komen	Gebruikelijk
Ik denk dat ons komen	Gebruikelijk

Tabel 5: de resultaten van categorie 8

Het valt op dat de informanten bij mannelijk enkelvoud in een ingebedde zin zowel 'hij' als 'hem' niet zouden gebruiken, maar kiezen voor een afwijkende vorm: 'd 'n' of 't'n'. Deze vorm is niet te vergelijken met de oblieke subjectvorm 'hem'.

Eén van de informanten voegde nog toe dat zij 'hem' alleen zou gebruiken als er verwarring ontstaan is over de vraag over wie het precies gaat. Ze sprak de zin toen met duidelijke nadruk op het woordje 'hem' uit.

4.9 Inversie

De negende en laatste categorie testvragen onderzoekt wederom de vraag of de oblieke subjectvorm ook voor kan komen bij andere woordvolgordes. Zoals af te lezen is in onderstaande tabel, komen de antwoorden op die vragen redelijk overeen met de antwoorden op de testzinnen uit de vorige categorie.

Testzin	Gebruikelijkheid
Morgen komt hij nog even langs	Ongebruikelijk (t'n)
Morgen komt hem nog even langs	Ongebruikelijk (t'n)
Morgen komt zij nog even langs	Gebruikelijk
Morgen komt haar nog even langs	Ongebruikelijk (zij)
Morgen komen wij nog even langs	Gebruikelijk
Morgen komen ons nog even langs	Gebruikelijk
Weet hij dat wel?	Ongebruikelijk (t'n)
Weet hem dat wel?	Ongebruikelijk (t'n)
Weet zij dat wel?	Gebruikelijk
Weet haar dat wel?	Ongebruikelijk (zij)
Kunnen wij dan komen?	Gebruikelijk
Kunnen ons dan komen?	Gebruikelijk

Tabel 6: de resultaten van categorie 9

Twee van de proefpersonen voegden hier onafhankelijk van elkaar nog aan toe dat 'hem' ook wel kon, maar alleen bij nadruk. Op mijn vraag of dit ook het geval was bij 'haar' werd bevestigend geantwoord.

4.10 Eerste persoon meervoud

Normaal gesproken krijgen niet-nominatieve subjecten geen congruentie met het werkwoord, zoals in voorbeeldzin (30) uit de Standaardtaal. In dat geval verschijnt het werkwoord in de ongemarkeerde derde persoon enkelvoud.

(30) Hun wordt gevraagd snel te reageren.

Het is de vraag wat bij 'ons' de congruentie op het werkwoord is in het geval van het Zeeuws. Met het oog op de bekende uitspraak 'ons bin zuunig' lijkt het erop dat het oblieke subject in de eerste persoon meervoud een enkelvoudsvorm krijgt. Uit een aantal van de voorgaande tabellen blijkt echter dat na 'ons' een meervoudsvorm volgt. Dit schijnbare verschil heeft te maken met de

uitgangen op de Zeeuwse werkwoorden. Onderstaande tabel geeft deze uitgangen voor drie verschillende werkwoorden. Gezien het ontbreken van een Zeeuwse schrijftaal, zijn de woorden fonologisch weergegeven. De gegevens in de tabel zijn gebaseerd op observaties van het dialect. Deze resultaten zullen in het volgende hoofdstuk geïnterpreteerd worden.

	Zijn	Hebben	Doen
1 ^e persoon SG	bin	aa	doe
2 ^e persoon SG	bin	ei	doe
3 ^e persoon SG	is	ei	doe
1 ^e persoon PL	bin	aa	doe
2 ^e persoon PL	bin	aa	doe
3 ^e persoon PL	bin	aa	doe

Tabel 7: de uitgangen op drie verschillende werkwoorden uit het Zeeuws

5. Discussie en interpretatie

Dit hoofdstuk bestaat uit een discussie en een interpretatie. De discussie bevat de obstakels die ondervonden zijn bij het doen van het onderzoek, in de paragraaf daarna worden de resultaten uit hoofdstuk 4 geïnterpreteerd per categorie.

5.1 Discussie

Bij het doen van het onderzoek ben ik verschillende obstakels tegengekomen, die hieronder één voor één besproken zullen worden.

5.1.1 Vraagstelling

Bij het opstellen van de vragenlijst heb ik ervoor gekozen de informanten rapportcijfers te laten geven aan de voorgelezen testzinnen. Bij de eerste twee informanten bleek echter al dat die methode voor de informant erg lastig is. Een informant vindt een zin namelijk vaak simpelweg goed of fout, en kent geen tussenvorm. Het werd dus vaak een 10 of een 1, en bij het doorvragen werd dan pas duidelijk dat een bepaalde vorm bijvoorbeeld wel mogelijk was, maar niet erg gebruikelijk. Daarnaast is het lastig informanten met elkaar te vergelijken als ze onafhankelijk van elkaar geïnterviewd zijn, aangezien de betekenis van een zes of een zeven niet voor ieder persoon hetzelfde is. Daarom heb ik ervoor gekozen die rapportcijfers niet leidend te laten zijn, maar altijd om een motivatie te vragen. Dat heb ik ook op die manier terug laten komen in de resultatenrapportage in hoofdstuk 4.

5.1.2 Proefpersonen

Eén van de informanten bleek tijdens het interview vooral antwoorden te geven op basis van een ouder of zelf verzonnen dialect. In zijn spontane spraak gebruikte hij namelijk constructies die hij volgens zijn antwoorden op de testzinnen niet gebruikte. Hij zei bijvoorbeeld het woordje 'ons' nooit als onderwerp te kunnen gebruiken, maar deed dat vervolgens wel. Dit werd ook duidelijk uit de manier waarop hij zijn antwoorden motiveerde, bijvoorbeeld door te zeggen 'Dat is geen Zeeuws, dat zeggen ze in Bruinisse.' of 'Dat heb ik mijn vader nog nooit horen zeggen en die praatte pas echt Zeeuws.'

5.2 Interpretatie van de resultaten

Deze paragraaf geeft een interpretatie van de resultaten die in hoofdstuk 4 besproken zijn, en heeft als indeling dezelfde categorieën als de testzinnen van de vragenlijst. De eerste twee categorieën zijn hier niet benoemd, aangezien die geen interpretatie nodig hebben, maar eerder

nodig waren voor een goed vervolg van het onderzoek. Ook de categorie linksdislocatie wordt hier niet geïnterpreteerd, aangezien daarover teveel onduidelijkheid bestond bij de informanten om conclusies aan te kunnen verbinden.

5.2.1 *Oblieke subjecten en de accusatief*

De vraag bij deze categorie was wat de oblieke subjectconstructie te maken heeft met het al dan niet voorkomen van een accusatief bij het gebruikte werkwoord. Daarom vroeg ik naar werkwoorden zonder accusatief en passieve werkwoorden aan de ene kant, en werkwoorden met accusatief en actieve werkwoorden aan de andere kant.

Uit tabel 2 blijkt dat de informanten niet unaniem zijn, maar elkaar ook niet radicaal tegenspreken. Ze zijn het over het algemeen met elkaar eens, zij het dat de eerste informant wat genuanceerder is dan de tweede.

Een resultaat dat in ieder geval duidelijk naar voren komt, is dat het geen verschil maakt of het werkwoord een accusatief of een onaccusatief is. De gegeven antwoorden zijn bijna exact hetzelfde voor ieder gebruikt werkwoord. Het oblieke subject is in de derde persoon enkelvoud altijd ongebruikelijk of zelfs onmogelijk. De eerste informant vindt het oblieke subject ‘goed klinken’, maar zou het toch niet gebruiken tenzij ze naar iemand zou wijzen. De tweede informant is ervan overtuigd in geen geval een obliek subject te gebruiken.

Wat betreft de eerste persoon meervoud zijn alle informanten zijn het erover eens dat zowel het subject als het oblieke subject gebruikelijk is in alle gevallen. Ook na doorvragen bleek dat zowel ‘ons’ als ‘wij’ acceptabel is. Het enige verschil is dat de tweede informant er nog ‘me(n)’ aan toevoegt, maar dat is enkel een andere vorm van het nominatieve subject.

5.2.2 *Coördinatie*

Uit tabel 3 blijkt dat ook bij coördinatievragen bijna alle genoemde testzinnen mogelijk waren. De informanten maakten alleen bezwaar wanneer obliek subject en nominatief subject door elkaar gebruikt werden, zoals in de bevroegde testzinnen in voorbeeldzinnen (31) en (32).

(31) Hem en zij hebben dezelfde vader

(32) Hij en haar hebben dezelfde vader

Wanneer beide gebruikte persoonlijk voornaamwoorden in één zin dezelfde naamval hadden, maakte het geen verschil of het oblieke subjecten waren of niet. Dit gold echter alleen voor de derde persoon enkelvoud, bij de eerste persoon meervoud bleek er geen verschil te zitten tussen het gebruik van “ons” en “wij”, zowel voorbeeldzin (33) als (34) werd goedgekeurd.

(33) Ons en jullie kunnen wel samen gaan

(34) Wij en jullie kunnen wel samen gaan

5.2.3 Contrast en nadruk

Uit de resultaten in tabel 4 blijkt dat in het geval van contrast twee dezelfde vormen van het persoonlijk voornaamwoord juist niet gewenst is. Wanneer het gaat om een zin die de nadruk legt op één van de twee personen, blijken de informanten het er unaniem over eens dat één van de twee dan 'hem' moet zijn. Welke dat was, hing samen met de manier waarop de informant een zin als voorbeeldzin (35) uitsprak. Het persoonlijk voornaamwoord waarop de meeste nadruk kwam te liggen, moest volgens de informanten 'hem' zijn. Hetzelfde gold voor de vrouwelijke variant met 'zij' en 'haar.'

(35) Niet hij heeft dat cadeautje gekregen, maar hem

Ook in deze categorie is er een verschil tussen de derde persoon enkelvoud en de eerste persoon meervoud. Van die laatste vorm lijkt het weinig tot geen verschil te maken of er 'ons' wordt gezegd of 'wij.'

Over de constructie met 'zelfs' bestaat wel variatie tussen de informanten: twee informanten vonden daar alles mogelijk, twee informanten zouden 'zelfs hem' en 'zelfs haar' zelf nooit gebruiken. Hier dient echter wel rekening gehouden te worden met het feit dat in een zin met 'zelfs' de nadruk ook kan komen te liggen op het woordje 'zelfs' in plaats van op het persoonlijk voornaamwoord dat erna komt.

Bijna alle resultaten die uit deze categorie naar voren zijn gekomen, wijzen erop dat het oblieke subject vooral voorkomt bij nadruk.

5.2.4. Antwoord op een vraag

Over deze categorie waren de informanten, zoals genoemd, unaniem. Opvallend is de toelichting van één van de informanten bij de vraag wat het verschil hier is tussen nominatief subject en obliek subject. Zij benoemde het verband tussen het gebruik van het obliek subject en het aanwijzen van de betreffende persoon. Ik interpreteer dit aanwijzen als een bepaalde vorm van nadruk. Wanneer een spreker naar iemand wijst en tegelijkertijd een persoonlijk naamwoord uitspreekt, komt dat op dezelfde manier over als wanneer iemand iets met grote nadruk zegt. Dit bleek ook toen ik haar vroeg de situatie na te spelen. Ook hieruit blijkt weer dat het voorkomen van oblieke subjecten te maken heeft met het leggen van nadruk.

In deze categorie is geen belangrijk verschil aan te wijzen tussen de derde persoon enkelvoud

en de eerst persoon meervoud. Voor beide personen geldt dat het oblieke subject gebruikelijk is als antwoord op een vraag.

5.2.5 Ingebedde zinnen

Uit tabel 5 blijkt dat in het geval van ingebedde zinnen het oblieke subject door de meeste informanten niet gebruikt kan worden. Wel gebruikt men voor de derde persoon mannelijk enkelvoud vaak het woordje ‘t’n’ of ‘d’n.’ Dit is geen obliek subject, maar heeft te maken met het onderscheid tussen sterke en zwakke voornaamwoorden. ‘T’n/d’n’ is de zwakke vorm van het persoonlijk voornaamwoord ‘hij’.

De vraag is waarom in ingebedde zinnen de informanten aangaven het oblieke subject niet te kunnen gebruiken. Het lijkt erop dat het niet zo is dat het oblieke subject bij deze zinnen onmogelijk is, maar dat de context van de voorbeeldzinnen niet contrastief genoeg was om de nadruk te leggen op het persoonlijk voornaamwoord. Eén van de informanten gaf namelijk aan ‘hem’ alleen te gebruiken als er verwarring ontstaan is over de vraag over wie het precies gaat en dus als ze het persoonlijk voornaamwoord met nadruk uit zou spreken.

Uit de resultaten in tabel 5 blijkt tevens dat er geen verschil is tussen ‘wij’ en ‘ons’. Zowel ‘wij’ als ‘ons’ werd gebruikt door alle informanten.

5.2.6 Inversie

Uit de resultaten in tabel 6 blijkt dat inversie geen invloed heeft op het al dan niet voorkomen van oblieke subjecten. Ook uit deze resultaten blijkt namelijk dat het oblieke subject alleen voorkomt bij speciale nadruk op het persoonlijk voornaamwoord. Alternatieve woordvolgordes zijn dus niet immuun voor de oblieke subjectconstructie.

Een opvallend resultaat is wel dat ook deze bewering niet geldt voor de eerste persoon meervoud. Het verschil tussen ‘wij’ en ‘ons’ blijkt er in de meeste gevallen niet te zijn; ‘ons’ is ook gebruikelijk wanneer er geen nadruk op ligt.

5.2.7 Eerste persoon meervoud

Uit tabel 7 blijkt dat de uitgangen van werkwoorden minder variëren dan in het Standaardnederlands. Het werkwoord in de eerste persoon meervoud krijgt in alle gevallen dezelfde vorm als het werkwoord in de eerste persoon enkelvoud. De conclusie dat het oblieke subject in de eerste persoon meervoud een enkelvoudsvorm krijgt, is dus onjuist. Het is waarschijnlijker dat de congruentie op het werkwoord bij “ons” altijd meervoud is. Dit laat mogelijk zien dat het oblieke subject niet onderliggend obliek is, maar onderliggend nominatief. Niet-nominatieve subjecten

krijgen namelijk normaal gesproken geen congruentie met het werkwoord, maar het werkwoord krijgt de ongemarkeerde derde persoon enkelvoud.

6. Conclusies

Aan de hand van de resultaten en de interpretatie daarvan, kunnen verschillende conclusies getrokken worden. De functie van dit hoofdstuk is samenvattend weergeven wat we na dit onderzoek voor uitspraken kunnen doen over het gebruik van het oblieke subject in het Zeeuwse dialect van Oosterland en Bruinisse. Daarmee wordt een antwoord gegeven op de onderzoeksvraag: In hoeverre en in welke gevallen kan in het Zeeuws gebruik gemaakt worden van oblieke naamvallen in de subjectpositie en hoe kunnen we oblieke subjecten in dit dialect analyseren?

6.1 *Derde persoon enkelvoud*

In het geval van de derde persoon enkelvoud komt het gebruik van het oblieke subject voor zowel mannelijk als vrouwelijk redelijk overeen. Het blijkt echter wel dat de mannelijke vorm voor de dialectsprekers meer gebruikelijk is dan de vrouwelijke vorm.

6.2 *Eerste persoon meervoud*

Niet alle oblieke subjecten gedragen zich hetzelfde. De eerste persoon meervoud blijkt in bijna alle gevallen en volgens bijna alle informanten zowel 'wij' als 'ons' te kunnen zijn. In dit unieke geval lijkt het daarom te gaan om een vorm die zodanig ingeburgerd is in het dialect, dat het geen verschil meer maakt met de originele vorm, zoals 'hun' als onderwerp in de Nederlandse spreektaal.

Voor de vorm van de eerste persoon meervoud is ook nog een derde mogelijkheid, namelijk 'me(n)'. Om conclusies te trekken over deze drie verschillende vormen van het persoonlijk voornaamwoord in de eerste persoon meervoud, is echter meer onderzoek nodig. Bijvoorbeeld naar de vragen hoe de drie verschillende vormen geanalyseerd kunnen worden, wanneer welke vorm wordt gebruikt en of er ook situaties zijn waarin slechts één van de vormen gebruikt kan worden.

Het oblieke subject in de eerste persoon meervoud lijkt congruentie te krijgen met het werkwoord, en verschijnt niet in de ongemarkeerde derde persoon enkelvoud. Dit laat mogelijk zien dat het oblieke subject eigenlijk niet onderliggend obliek is, maar onderliggend nominatief.

Aangezien het oblieke subject zich in de eerste persoon meervoud echter anders gedraagt dan in de derde persoon enkelvoud, is het zeer de vraag of op basis van deze gegevens een conclusie getrokken kan worden die geldt voor alle oblieke subjecten.

6.3 *Analyse obliek subject*

De vraag die nu nog rest is: hoe kan het oblieke subject in het Zeeuws geanalyseerd worden? Deze paragraaf zal op die vraag ingaan, door de verschillende kenmerken van het oblieke subject in het Zeeuws op een rij te zetten.

6.3.1. Accusatief

Het lijkt erop dat het voorkomen van een obliek subject niet afhankelijk is van een accusatief dan wel onaccusatief werkwoord. In beide gevallen kan het obliek subject slechts voorkomen wanneer er speciale nadruk op wordt gelegd. Dat betekent dat het voorkomen van een obliek subject niet is gerelateerd aan het werkwoord.

6.3.2. Coördinatie

Een andere uitkomst van dit onderzoek is dat in het geval van coördinatiezinnen gekozen moet worden voor één van de twee: subject of obliek subject. Beide vormen kunnen niet door elkaar gebruikt worden. Dit is een gegeven dat juist aangeeft dat het obliek subject niet willekeurig gebruikt wordt en dus anders geanalyseerd dient te worden dan het nominatieve subject.

6.3.3. Alternatieve woordvolgorde

In het geval van ingebedde zinnen of vraagzinnen, komt er een andere vorm bij, namelijk 'd'n' of 't'n'. Het lijkt hier te gaan om een zwakke vorm van het persoonlijk voornaamwoord 'hij'. Bij de woordvolgorde die hoort bij een ingebedde zin of een vraagzin, geldt ook dat het oblieke subject alleen gebruikt kan worden wanneer er nadruk op komt te liggen.

6.4 Nadruk en contrast

Wat het meest duidelijk naar voren komt uit de besproken resultaten, is het gegeven dat het oblieke subject bijna altijd voorkomt bij het leggen van nadruk op het persoonlijk voornaamwoord. De proefpersonen gaven het verschil tussen nadruk en geen nadruk op verschillende manieren aan, bijvoorbeeld door aan te geven naar iemand te wijzen of uit te leggen hoe dichtbij degene staat over wie het gaat.

De conclusie dat het oblieke subject gebruikelijk is bij het leggen van nadruk op het persoonlijk voornaamwoord, is een conclusie die getrokken kan worden over alle vormen van het oblieke subject, zowel enkelvoud als meervoud en zowel derde als eerste persoon.

7. Bibliografie

Baker, M. (2008). The Macroparameter in a Microparametric World. In T. Biberauer, *The limits of syntactic variation* (pp. 351 - 374). Amsterdam: John Benjamins Publishing.

Barbiers et al., S. (2005, 2006). *De Syntactische Atlas van de Nederlandse Dialecten. Deel 1*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Barbiers, S. (2009). Locus and Limits of Syntactic Microvariation. *Lingua* , 119 (11), 1607-1623.

Barddal, J., & Eythorsson, T. (2007). The origin of the oblique-subject construction: An Indo-European Comparison. In V. Bubenik, J. Hewson, & S. Rose, *Grammatical Change in Indo-European Languages* (pp. 179-193). John Benjamins Publishing: Amsterdam.

Biberauer, T. (2008). *The limits of syntactic variation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.

Cornips, L., & Poletto, C. (2005). On standardising syntactic elicitation techniques. Part I. *Lingua*, 115 (7), 939-957.

De Vogelaer, G. (2006). *Subjectsmarkering in de Nederlandse en Friese dialecten*. Gent: Universiteit Gent.

Labov, W. (1972). *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania.

Meertens Instituut. (2007). *SAND Projectbeschrijving*. Opgeroepen op juni 1, 2015, van Meertens KNAW: <http://www.meertens.knaw.nl/projecten/sand/sand.html>

Zaenen, A., Maling, J., & Thrainsson, H. (1985). Case and Grammatical Functions: the Icelandic Passive. *Natural Language and Linguistics Theory* , 3, 441-483.

8. Bijlagen

Bijlage 1. Persoonsgegevens informanten

	Informant 1	Informant 2	Informant 3	Informant 4
Geslacht	Man	Vrouw	Man	Vrouw
Geboortjaar	1944	1947	1958	1960
Geboorteplaats	Bruinisse	Oosterland	Oosterland	Bruinisse
Woonplaats	Bruinisse	Bruinisse	Oosterland	Oosterland
Dialect	Zeeuws	Zeeuws	Zeeuws	Zeeuws
Geboorteplaats ouders	Bruinisse	Oosterland	Oosterland	Bruinisse
Dialect ouders	Zeeuws	Zeeuws	Zeeuws	Zeeuws

Bijlage 2. Vragenlijst per categorie

1. Doel: Hele pronominale systeem duidelijk krijgen.

Vraag: Kunt u de volgende zinnen vertalen naar het Zeeuws?

Ik ken jou

Jij kent mij

Hij kent haar

Zij kent hem

Wij kennen jullie

Jullie kennen ons

Zij kennen elkaar

Ik geef jou een cadeautje

Jij geeft mij een cadeautje

Hij geeft haar een cadeautje

Zij geeft hem een cadeautje

Wij geven jullie een cadeautje

Jullie geven hen een cadeautje

Zij geven elkaar een cadeautje

2. Doel: Doorkrijgen of mensen echt antwoord geven of gewoon gokken of mij een plezier doen, door vragen te stellen die echt niet kunnen.

Vraag: Hoe goed vindt u deze zin klinken? Geef een rapportcijfer van 1 tot 10.

Jou hebt morgen een sollicitatiegesprek

Ik heb hij gezien

Ik denk dat jou dat wel kan

Mij verveel mezelf altijd

3. Doel: erachter komen waar het oblieke subject vandaan komt en wat het te maken heeft met de accusatiefvorm van het werkwoord, door te vragen naar werkwoorden die geen accusatief hebben en passieve werkwoorden, en vervolgens dan juist naar werkwoorden die wel een accusatief hebben en actieve werkwoorden.

Vraag: Hoe goed vindt u deze zin klinken? Geef een rapportcijfer van 1 tot 10.

Hij stierf in dat jaar

Hem stierf in dat jaar

Zij stierf in dat jaar

Haar stierf in dat jaar

Hij werd behandeld door de huisarts

Hem werd behandeld door de huisarts

Zij werd behandeld door de huisarts

Haar werd behandeld door de huisarts

Wij werden behandeld door de huisarts

Ons werden behandeld door de huisarts

Hij hoort me niet

Hem hoort me niet

Zij hoort me niet

Haar hoort me niet

Wij horen hen niet

Ons horen hen niet

Hij stopte met school toen zijn vader ziek werd

Hem stopte met school toen zijn vader ziek werd

Zij stopte met school toen haar vader ziek werd

Haar stopte met school toen haar vader ziek werd

Wij stopten met school toen onze vader ziek werd

Ons stopten met school toen onze vader ziek werd

4. Doel: weten of het oblieke subject en het 'gewone' subject vergelijkbaar zijn, door coördinatievragen te stellen.

Hij en zij zijn samen opgegroeid

Hem en haar zijn samen opgegroeid

Hem en zij hebben dezelfde vader

Hij en haar hebben dezelfde vader

Marie en hem lijken op elkaar

Jan en haar lijken op elkaar

Zij en ons zijn vroeger burens geweest

Zij en wij zijn vroeger burens geweest

Ons en jullie kunnen wel samen gaan

Wij en jullie kunnen wel samen gaan

5. Doel: uitvinden of de oblieke subjectconstructie vooral voorkomt bij contrast en nadruk.

Vraag: hoe goed vindt u deze zin? Geef een rapportcijfer van 1 tot 10.

Niet hem heeft het cadeautje gekregen, maar hem

Niet hij heeft het cadeautje gekregen, maar hij

Niet hem heeft het cadeautje gekregen, maar hij

Niet hij heeft het cadeautje gekregen, maar hem

Hem woont in de polder, hem in het dorp

Hij woont in de polder, hij in het dorp

Nee niet haar heeft het cadeautje gekregen, maar haar

Nee niet zij heeft het cadeautje gekregen, maar zij

Nee niet zij heeft het cadeautje gekregen, maar haar

Nee niet haar heeft het cadeautje gekregen, maar zij
Haar woont in de polder, haar in het dorp
Zij woont in de polder, zij in het dorp
Zij hadden vroeger geen hond, maar ons wel
Zij hadden vroeger geen hond, maar wij wel
Nee, niet haar heeft dat cadeautje gekregen, maar hem
Nee, niet zij heeft dat cadeautje gekregen, maar hij
Nee, niet haar heeft dat cadeautje gekregen, maar hij
Nee, niet zij heeft dat cadeautje gekregen, maar hem
Nee niet jullie hebben dat cadeautje gekregen, maar ons
Nee niet jullie hebben dat cadeautje gekregen, maar wij
Nee niet ons hebben dat cadeautje gekregen, maar jullie
Nee niet wij hebben dat cadeautje gekregen, maar jullie
Jullie wonen in de polder, wij in het dorp
Jullie wonen in de polder, ons in het dorp
Wij wonen in de polder, jullie in het dorp
Ons wonen in de polder, jullie in het dorp
Zelfs hij heeft dat wel eens gedaan
Zelfs hem heeft dat wel eens gedaan
Zelfs zij heeft dat wel eens gedaan
Zelfs haar heeft dat wel eens gedaan
Zelfs wij hebben dat wel eens gedaan
Zelfs ons hebben dat wel eens gedaan

6. Doel: erachter komen of oblieke subjecten links dislocatie kunnen ondergaan, omdat 'gewone' subjecten dat ook kunnen.

Vraag: hoe goed vindt u deze zin? Geef een rapportcijfer van 1 tot 10.

Hij, morgen is hij aan de beurt

Hem, morgen is hem aan de beurt

Zij, morgen is zij aan de beurt
Haar, morgen is haar aan de beurt
Wij, morgen zijn wij aan de beurt
Ons, morgen zijn ons aan de beurt
Hij, morgen is hem aan de beurt
Hem, morgen is hij aan de beurt
Zij, morgen is haar aan de beurt
Haar, morgen is zij aan de beurt
Wij, morgen zijn ons aan de beurt
Ons, morgen zijn wij aan de beurt

7. Doel: erachter komen of deze constructie ook kan als antwoord op een vraag
Vraag: hoe goed vindt u deze zin? Geef een rapportcijfer van 1 tot 10.

Wie heeft dat gedaan? Hij!
Wie heeft dat gedaan? Hem!
Wie heeft dat gedaan? Zij!
Wie heeft dat gedaan? Haar!
Wie hebben dat gedaan? Wij!
Wie hebben dat gedaan? Ons!

8. Doel: erachter komen of het feit dat een zin ingebed is nog invloed heeft
Vraag: hoe goed vindt u deze zin? Geef een rapportcijfer tussen 1 en 10.

Ik denk dat hij komt
Ik denk dat hem komt
Ik denk dat zij komt
Ik denk dat haar komt
Ik denk dat wij komen
Ik denk dat ons komen

9. Doel: erachter komen of het invloed heeft als het onderwerp na het werkwoord komt

Morgen komt hij nog even langs

Morgen komt hem nog even langs

Morgen komt zij nog even langs

Morgen komt haar nog even langs

Morgen komen wij nog even langs

Morgen komen ons nog even langs

Weet hij dat wel?

Weet hem dat wel?

Weet zij dat wel?

Weet haar dat wel?

Kunnen wij dan komen?

Kunnen ons dan komen?